

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «КОСМОС МЕРІТАЙМ ТРЕЙДІНГ ЕНД ШІППІНГ
ЕЙДЖЕНСІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF COSMOS MARITIME TRADING AND SHIPPING
AGENCY v. UKRAINE)**

(Заява № 53427/09)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

27 червня 2019 року

ОСТАТОЧНЕ

27.09.2019

*Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Космос Мерітайм Трейдинг енд Шиппинг Ейдженсі проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Ангеліка Нуссбергер (*Angelika Nußberger*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Андре Потоцький (*André Potocki*),
Сіюфра О'Лірі (*Síofra O'Leary*),
Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mīts*),
Габріеле Куцско-Штадльмайер (*Gabriele Kucsko-Stadlmayer*),
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*), судді,

та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), Секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 04 червня 2019 року
постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 53427/09), яку 25 вересня 2009 року подало до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) турецьке підприємство, «Космос Мерітайм енд Форейн Трейдинг Лтд» (далі – підприємство-заявник).

2. Підприємство-заявника представляв пан В.В. Васько, юрист, який практикує у м. Київ. Уряд України (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження пан І. Ліщина.

3. Підприємство-заявник скаржилося за пунктом 1 статті 6 Конвенції, стверджуючи, що національні суди, які розглядали його справу, не були безсторонніми, а провадження про визнання його вимог у справі про банкрутство державного підприємства було необґрунтовано тривалим. Воно також скаржилося за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на порушення його права на мирне володіння своїм майном у зв'язку з невизнанням його вимог національними судами в провадженні у справі про банкрутство, та що провадження у справі про банкрутство було нездатним само собою захистити його інтереси.

4. 19 січня 2018 року про скарги було повідомлено Уряд, а решту скарг у заяві було визнано неприйнятними відповідно до пункту 3 Правила 54 Регламенту Суду. Коли підприємство-заявник подало заяву, воно мало назву «Космос Мерітайм Трейдинг енд Шиппинг Ейдженсі Лтд». Після повідомлення про заяву воно змінило свою назву на «Космос Мерітайм енд Форейн Трейдинг Лтд».

5. Уряд Туреччини було повідомлено про право взяти участь у провадженні відповідно до пункту 1 статті 36 Конвенції. Уряд Туреччини не виявив бажання скористатися цим правом.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. Підприємство-заявник зареєстровано у м. Стамбул.

7. Справа підприємства-заявника у Суді стосується його безуспішних спроб домогтися визнання та задоволення його вимог до «Чорноморського морського пароплавства» (далі – ДСК «ЧМП»), української державної компанії, щодо якої було порушено провадження у справі про банкрутство.

A. Події, що передували справі

8. ДСК «ЧМП» є правонаступником радянського державного підприємства, яке до кінця 1980-х було одним з найбільших судноплавних підприємств у світі та використовувало сотні комерційних суден. Упродовж кінця 1980-х та початку 1990-х ДСК «ЧМП» стикнулася з серйозними юридичними та економічними труднощами, які призвели до втрати значної частини її активів.

9. У період з жовтня 1996 року до квітня 1997 року ДСК «ЧМП» як судовласник та ліванська компанія «Колумбус» як фрахтувальник уклали договори тайм-чартеру на чотири судна ДСК «ЧМП». У серпні 1997 року підприємство-заявник та ДСК «ЧМП» також уклали щодо одного з його суден договір бербоут-чартеру.

10. 13 листопада 1997 року компанія «Колумбус» передала підприємству-заявнику право на усі її вимоги до ДСК «ЧМП», не вказавши їхнього походження чи розміру. ДСК «ЧМП» було поінформовано про таке передання права вимоги.

11. 02 грудня 1997 року та 22 жовтня 1998 року підприємство-заявник та ДСК «ЧМП» уклали договори, відповідно до яких ДСК «ЧМП» визнала наявність у неї певного боргу перед підприємством-заявником, пов'язаного з послугами, наданими суднам ДСК «ЧМП», у розмірі 3 466 754,93 доларів США (далі – дол. США). 33 557,29 дол. США з цієї суми стосувалися судна, яке не охоплювалося згаданими договорами тайм-чартеру, 257 531,36 дол. США було визначено як витрати, пов'язані з урегулюванням незазначених вимог, та витратами на агентування. Решта вимог, вочевидь, було висунуто в рамках правових відносин, які виникли за договорами фрахтування тайм-чартеру.

12. 20 червня 2001 року сторони підписали ще один договір, відповідно до якого загальний розмір боргу було зменшено до 2 021 370,13 дол. США, вочевидь, щоб врахувати факт, що в якості часткового погашення боргу підприємству-заявнику було передано одне з суден, яких стосувався борг.

13. 25 грудня 1998 року було порушено провадження у справі про банкрутство ДСК «ЧМП». 02 липня 1999 року воно було зупинено. Вбачається, що згодом провадження було порушено повторно та у певний момент у 2001 році було закрито.

14. 11 липня 2003 року кредитор ДСК «ЧМП» пан П. ініціював у Господарському суді Одеської області (далі – господарський суд) провадження у справі про банкрутство ДСК «ЧМП». Повідомлення про порушення провадження, як вимагалось законодавством, було опубліковано у вересні 2003 року.

В. Від заявлення підприємством-заявником своєї вимоги до її задоволення

15. 29 вересня 2003 року підприємство-заявник подало до господарського суду заяву про визнання його кредитором ДСК «ЧМП» із сумою боргових зобов'язань, вказаною у договорі від 20 червня 2001 року (див. пункт 12).

16. 18 листопада 2004 року господарський суд відмовив у задоволенні вимоги підприємства-заявника, не розглянувши її по суті. Він визнав її необґрунтованою та дійшов висновку, що надані підприємством-заявником договори були недостатнім доказом наявності правових підстав для його вимог. На підтвердження останнього підприємство-заявник повинно було б надати первинні документи, які б доводили наявність підстав для виникнення боргу.

17. 14 березня 2005 року в апеляційній скарзі підприємство-заявник пояснило, що борг виник на підставі укладених між ним та ДСК «ЧМП» договорів тайм-чартеру щодо низки суден. Хоча за умовами договорів певні витрати покладались на ДСК «ЧМП» як судовласника, остання доручала підприємству-заявнику сплачувати ці витрати, і тому ці суми перетворилися на борг ДСК «ЧМП».

18. 15 березня 2005 року Одеський апеляційний господарський суд (далі – апеляційний суд) скасував ухвалу господарського суду, встановивши, що оскільки заяву було подано упродовж тридцяти днів після публікації повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство, вона не могла бути відхилена без розгляду по суті, а скоріше мала би бути розглянута по суті і або задоволена, або відхилена. Справу було передано до господарського суду.

19. 07 лютого 2006 року підприємство-заявник подало до господарського суду письмове пояснення щодо виникнення боргу. Зокрема, підприємство-заявник пояснило, що вимога обґрунтовувалася послугами, наданими низці суден.

20. 24 лютого 2006 року господарський суд відмовив у задоволенні вимог підприємства-заявника у зв'язку з їхньою недостатньою обґрунтованістю. Зокрема, він вказав, що суду не були надані зазначені договори тайм-чартеру, на яких нібито ґрунтувалися вимоги.

21. Того ж дня суд ухвалив ввести процедуру санації ДСК «ЧМП» під керуванням призначеного судом арбітражного керуючого. Такі процедури регулювалися Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та спрямовані на відновлення платоспроможності боржника.

22. Підприємство-заявник оскаржило відмову у задоволенні його заяви.

23. 12 серпня 2008 року апеляційний суд залишив без змін ухвалу господарського суду від 24 лютого 2006 року щодо вимог підприємства-заявника.

24. 10 вересня 2008 року підприємство-заявник подало касаційну скаргу до Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ). Серед інших аргументів підприємство-заявник також зазначило, що суди, які розглядали його справу, не були безсторонніми. У зв'язку з цим воно посилалося на низку листів голови господарського суду до представників різних органів виконавчої влади:

(і) лист Міністру економіки України від 19 січня 2006 року, в якому Голова суду просив міністерство, яке на той момент було органом, відповідальним за видачу свідоцтв арбітражним керуючим, надати пропозиції до кандидатур на призначення керуючим санацією у провадженні щодо ДСК «ЧМП». У цьому листі Голова суду посилався на доручення Президента України Кабінету Міністрів України, Генеральній прокуратурі України та Національному банку України щодо проведення аналізу діяльності компанії-боржника;

(іі) лист Прем'єр-міністру України від 26 квітня 2005 року, в якому Голова суду зазначив, що у період до 2001 року, коли провадження у справі про банкрутство було зупинено, більшу частину активів боржника було передано на баланс Міністерства транспорту України і певних державних та інших підприємств. Він скаржився, що під час провадження у справі про банкрутство Міністерство транспорту України та керівництво ДСК «ЧМП» не надали достатньої інформації про активи та зобов'язання боржника, а ДСК «ЧМП» передала свої активи третім сторонам поза межами провадження. Голова суду також поінформував Прем'єр-міністра України, що повідомив правоохоронні органи влади про наявність ознак злочинної діяльності керівництва ДСК «ЧМП» і, зокрема, штучного доведення підприємства до банкрутства. Керівництво ДСК «ЧМП» та уповноважені управляти його майном у Міністерстві транспорту України не були зацікавлені у відновленні платоспроможності боржника. У зв'язку з цим Голова суду просив Прем'єр-міністра України втрутитися з метою зобов'язання цих посадових осіб дотримуватися законодавства;

(ііі) лист Президенту України від тієї самої дати та аналогічного змісту;

(іv) лист Президенту України від 03 березня 2006 року. У цьому листі Голова суду зазначив, що попереднє доручення Президента України Кабінету Міністрів України щодо необхідності вжиття заходів

для поліпшення ситуації ДСК «ЧМП» виконано не було, та вже понад сім років суд не міг отримати від органів влади інформацію про активи боржника. З огляду на ці факти Голова суду просив Президента України створити «Національну Раду з питань відновлення статусу України як світової морської держави», мета якої полягала б у наданні пропозицій щодо способів повернення суден, переданих ДСК «ЧМП» іноземним суб'єктам, або отримання за них компенсації. Особистий контроль Президента України над цим питанням дозволив би Українському народу та державі знову посісти у світі провідне місце морської держави.

25. На думку підприємства-заявника, твердження у наведених листах були доказом того, що господарський суд не зміг взяти активну участь у захисті інтересів кредиторів. Суд звертався до органів виконавчої влади так, нібито був у їхньому підпорядкуванні, просто звітуючи перед ними, а не діючи як орган, наділений повноваженнями здійснювати ефективний контроль над цією процедурою. Підприємство-заявник також зазначило, що в ухвалі від 24 лютого 2006 року про введення процедури санації ДСК «ЧМП» (див. пункт 21) робилось посилання на доручення Президента України таким чином, ніби цей документ був вказівками, які суд мав виконати.

26. Того ж дня, 23 грудня 2008 року, підприємство-заявник також звернулося до ВГСУ з окремим клопотанням про припинення провадження у справі про банкрутство, оскільки воно було несправедливим щодо кредиторів та становило неналежний засіб захисту їхніх інтересів і, натомість, визнати безпосередню відповідальність держави за борги ДСК «ЧМП». Підприємство-заявник наводило приклади передачі активів боржника до порушення провадження у справі про банкрутство та посилялося на листи Голови господарського суду, які вказували на можливе продовження такої діяльності. У зв'язку з цим підприємство-заявник стверджувало, що держава мала нести повну відповідальність за усю заборгованість ДСК «ЧМП» перед кредиторами.

27. 21 січня 2009 року ВГСУ частково задовольнив касаційну скаргу підприємства-заявника, скасував постанову апеляційного суду від 12 серпня 2008 року та направив справу до апеляційного суду на тій підставі, що останній по суті вимагав від підприємства-заявника дотримання вимог національного законодавства України щодо ведення обліку і звітності та надання задокументованих доказів на підтвердження своїх вимог, тоді як він мав визначити застосовне законодавство та в його контексті розглянути вимоги.

28. Підприємство-заявник подало до Верховного Суду України касаційну скаргу та просило скасувати постанову ВГСУ, припинити провадження та визнати державу повністю відповідальною за борги ДСК «ЧМП».

29. 02 квітня 2009 року колегія суддів Верховного Суду України відмовила у порушенні касаційного провадження та розгляді скарги

повним складом Судової палати у господарських справах Верховного Суду України.

30. 27 жовтня 2009 року апеляційний суд задовольнив апеляційну скаргу підприємства-заявника та визнав його вимоги до ДСК «ЧМП». Проте водночас він відмовився включити їх до реєстру вимог кредиторів, встановивши, що це мало бути зроблено в рамках окремого провадження. Міністерство транспорту та зв'язку України подало касаційну скаргу, проте 10 листопада 2010 року ВГСУ залишив її без задоволення. Після цього постанова від 27 жовтня 2009 року набрала законної сили.

С. Від визнання вимог заявника до скасування цього рішення

31. 27 листопада 2009 року підприємство-заявник звернулося із заявою про включення його вимог до реєстру вимог кредиторів. Після початкової відмови у задоволенні заяви та її оскарження, 11 січня 2012 року господарський суд включив вимоги до реєстру. 08 серпня 2012 року апеляційний суд відхилив апеляційну скаргу керуючого санацією та залишив цю ухвалу без змін.

32. 22 лютого 2013 року підприємство-заявник звернулося із заявою про відвід судді Б., яка на той час розглядала справу про банкрутство, та всього складу суддів господарського суду. Воно посилалося на листування голови суду з різними органами виконавчої влади (див. пункт 24). Крім того, підприємство-заявник зазначило, що господарський суд працював у будівлі в м. Одеса, яке раніше належало ДСК «ЧМП». Воно посилалося на опубліковану в 2001 році газетну статтю. У статті було зазначено, що під час пресконференції тодішній президент ДСК «ЧМП» повідомив, що компанія передавала цю будівлю суду з метою забезпечення йому умов для прискорення розгляду справ компанії (див. пункт 42). На думку підприємства-заявника, ці обставини ставили під сумнів безсторонність господарського суду.

33. Того дня суддя Б. відмовила у задоволенні заяви на тій підставі, що вона прийняла справу до свого провадження лише у липні 2011 року, а тому на неї не вплинули згадувані підприємством-заявником обставини 2006 року та попередніх років. До того ж суддя встановила, що відповідно до національного законодавства можна було клопотати лише про відвід судді, який розглядав справу, а не всіх суддів суду.

34. 29 березня 2013 року канцелярія апеляційного суду отримала заяву ДСК «ЧМП» з проханням скасувати його постанову від 27 жовтня 2009 року про визнання вимог підприємства-заявника (див. пункт 30) у зв'язку з «нововиявленими обставинами». Зокрема, згідно з твердженнями ДСК «ЧМП» надіслані прокуратурою

18 жовтня 2012 року на адресу ДСК «ЧМП» документи доводили необґрунтованість заявлених підприємством-заявником вимог.

35. 15 травня 2013 року підприємство-заявник подало заяву про відвід колегії суддів апеляційного суду, яка розглядала заяву ДСК «ЧМП» про відновлення провадження. Воно, головним чином, зосередилося на твердженні, що кредитор не дотримався трирічного строку для подання заяви (див. пункт 49) і, що розглянувши таку подану із запізненням заяву, суд дискримінував підприємство-заявника та поставив державного боржника у привілейоване становище порівняно з іноземним підприємством.

36. 30 травня 2013 року апеляційний суд скасував свою постанову від 27 жовтня 2009 року у зв'язку з «нововиявленими обставинами». Суд зазначив, що ДСК «ЧМП» подала заяву у межах встановленого трирічного строку. По суті він встановив, що вимоги підприємства-заявника ґрунтувалися лише на укладених керівництвом ДСК «ЧМП» у період з 1997 до 2001 років договорах, якими було визнано наявність певного боргу. Проте з виявлених у 2012 році прокуратурою документів вбачалося, що фактично жодних підстав для стверджуваної основної суми богу не існувало: підприємство-заявник отримало право вимоги від компанії «Колумбус». У свою чергу, вимоги компанії «Колумбус» ґрунтувалися на договорах чартеру суден ДСК «ЧМП» (див. пункт 9 і 10). Апеляційний суд встановив, що фрахтувальники надали ДСК «ЧМП» необґрунтовані рахунки за експлуатаційні витрати суден, відповідальність за сплату яких покладалася на фрахтувальників. Суд дійшов висновку, що вимоги підприємства-заявника не могли бути визнані в провадженні у справі про банкрутство.

37. 17 червня 2013 року підприємство-заявник подало касаційну скаргу. Зокрема воно стверджувало, що від компанії «Колумбус» воно набуло лише права вимоги до ДСК «ЧМП», а не його зобов'язання *vis-à-vis* ДСК «ЧМП». До того ж договори чартеру, на які посилався апеляційний суд, регулювалися нормами Англійського права, а спори за ними мали вирішуватись арбітражем у м. Лондон. Проте апеляційний суд не встановив, чи дійсно ДСК «ЧМП» мала законні вимоги до компанії «Колумбус» за цими договорами, і якщо так, чи намагалася вона вирішити їх в арбітражі. Крім того, обставини, якими апеляційний суд обґрунтував свою постанову, не були насправді «нововиявленими», оскільки судам було про них відомо щонайменше з 24 лютого 2006 року (див. пункт 20).

38. 08 жовтня 2013 року ВГСУ залишив без задоволення касаційну скаргу, а постанову від 30 травня 2013 року без змін. Ухвалену раніше постанову підприємству-заявнику було вручено 12 листопада 2013 року.

39. 31 грудня 2013 року підприємство-заявник звернулося до Верховного Суду України із заявою про перегляд постанови ВГСУ (див. відповідні положення національного законодавства у пункті 47).

Воно стверджувало, що: (i) оцінка судів нижчих інстанції щодо наявності «нововиявлених» обставин у справі, які виправдовували перегляд справи, була помилковою, зокрема тому, що ДСК «ЧМП» не довела, що їй не було відомо про обставини, на які вона посилалась як на «нововиявлені»; (ii) суди помилилися у своїй оцінці доказів, встановивши, що ДСК «ЧМП» не пропустила трирічного строку для подання клопотання про перегляд справи; (iii) висновки судів щодо характеру та походження його вимог до ДСК «ЧМП» були помилковими, оскільки не підтверджувалися наявними у матеріалах справи доказами; (iv) ВГСУ неоднаково застосовував загальні положення Господарського процесуального кодексу України щодо доказів і вимоги щодо законності судових рішень; (v) підприємство-заявник було піддано дискримінації з порушенням міжнародних договорів.

40. 11 лютого 2014 року колегія ВГСУ залишила без задоволення подану підприємством-заявником до Верховного Суду України заяву про перегляд. Вона встановила, що постанова ВГСУ стосувалася питання необхідності перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами, що скоріше було об'єктом процесуального, а не матеріального права. Отже, підстав для розгляду Верховним Судом України заперечення не було (див. відповідні положення національного законодавства у пункті 47).

41. Згідно з твердженнями підприємства-заявника про постанову від 11 лютого 2014 року йому стало відомо лише 15 липня 2014 року.

D. Будівля господарського суду

42. У травні 2005 року господарський та апеляційний суди переїхали до адміністративної будівлі за адресою: проспект Тараса Шевченка, 29, м. Одеса. Згідно з твердженнями підприємства-заявника раніше ця будівля належала ДСК «ЧМП» та залишалася на її балансі. Згідно з наданою підприємством-заявником вирізкою з одеської газети під час пресконференції у 2001 році тодішній президент ДСК «ЧМП» повідомив, що коли тривало провадження у справі про банкрутство ДСК «ЧМП» господарський суд шукав нове приміщення. Тому ДСК «ЧМП» передала цю будівлю суду, щоб забезпечити суду умови для прискорення розгляду справ компанії.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Конституція України 1996 року

43. Стаття 126 Конституції проголошує принцип незалежності суддів та передбачає, що вони можуть бути звільнені лише у випадках, визначених Конституцією, таких як закінчення строку їхнього

призначення або обрання, неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я тощо.

В. Господарський процесуальний кодекс України 1991 року

44. На момент подій Кодекс містив такі положення.

45. Стаття 17 Кодексу передбачала, що у випадку неможливості розгляду справи господарським судом після задоволення клопотання про відвід судді, справа має бути передана на розгляд до іншого найближчого суду.

46. Стаття 20 передбачала, що суддя, пов'язаний зі сторонами або щодо неупередженості якого могли виникнути сумніви, підлягав самовідводу. З цих же підстав відвід судді могли заявити сторони провадження. У таких випадках склад суду, який розглядав справу, ухвалював рішення за заявою.

47. Законом України від 07 липня 2010 року до порядку перегляду рішень у господарських справах було внесено зміни.

Зміненими положеннями передбачався розгляд господарських справ у першій інстанції обласними господарськими судами, в апеляційній інстанції – апеляційними господарськими судами, а у касаційній інстанції – Вищим господарським судом України (далі – ВГСУ).

Після розгляду касаційної скарги ВГСУ сторони могли подати заяву про перегляд справи Верховним Судом України у випадках:

- (i) неоднакового застосовування судами касаційної інстанції (на момент подій ВГСУ, Вищий адміністративний суд України та Вищий спеціалізований суд України з розгляду кримінальних і цивільних справ) одних і тих самих норм матеріального права, внаслідок чого ухвалено різні за змістом судові рішення; або
- (ii) встановлення міжнародною судовою установою порушення міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом (стаття 111-16).

Заяви могли бути подані упродовж трьох місяців з дня ухвалення відповідного рішення ВГСУ або упродовж одного року з дня його ухвалення, якщо розбіжності у практиці виявлено після ухвалення рішення (частина перша статті 111-17 Кодексу).

Питання про передання заяви на розгляд Верховному Суду України вирішувалося колегією у складі п'яти суддів ВГСУ. Колегія розглядала заяву у закритому судовому засіданні та упродовж п'ятнадцяти днів з дня надходження заяви мала постановити обґрунтовану ухвалу (стаття 111-21).

48. Положення, які до внесення змін у 2010 році регулювали перегляд рішень у господарських справах, наведені в ухвалі щодо прийнятності у справі «МПП «Голуб» проти України» (*MPP Golub v. Ukraine*), заява № 6778/05, від 18 жовтня 2005 року).

49. Відповідно до пункту 1 частини другої статті 112 Кодексу «нововиявленими обставинами» є істотні для справи обставини, що не були і не могли бути відомі стороні, яка звертається із заявою про перегляд, на час розгляду справи. Частина перша статті 113 Кодексу передбачала, що клопотання про перегляд справи за таких обставин могло бути подано лише протягом трьох років з дня набрання судовим рішенням законної сили.

ПРАВО

I. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ ПОДАНОЇ ДО СУДУ ЗАЯВИ

50. У своїй заяві від 25 вересня 2009 року підприємство-заявник скаржилося за пунктом 1 статті 6 Конвенції, стверджуючи, зокрема, що національні суди, які розглядали його справу, не були безсторонніми, оскільки вони нібито використовували будівлю боржника, а голова суду першої інстанції листувався з представниками органів виконавчої влади (як описано у пунктах 24 і 42). Воно також скаржилося на необґрунтовану тривалість провадження щодо визнання його вимог у справі про банкрутство.

У тій самій заяві підприємство-заявник також скаржилося за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на порушення його права на мирне володіння своїм майном у зв'язку з тим, що (і) національні суди не визнали його вимоги до ДСК «ЧМП» в провадженні у справі про банкрутство та (ii) провадження у справі про банкрутство не було здатним само собою захистити його інтереси.

51. У листах від 19 листопада 2010 року, 29 квітня і 13 вересня 2011 року, 29 лютого, 25 липня і 28 грудня 2012 року, 30 квітня і 30 липня 2013 року та 21 січня і 07 липня 2014 року підприємство-заявник підтримало ці скарги, зазначивши зокрема, що «жодних суттєвих змін» в провадженні у справі про банкрутство не було, а «українські суди всіх інстанцій не забезпечили справедливий, належний та законний судовий розгляд в провадженні у справі про банкрутство та не захистили майнові права заявника».

52. У своєму листі від 10 грудня 2014 року підприємство-заявник скаржилося на порушення його прав за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку зі скасуванням остаточної постанови апеляційного суду від 27 жовтня 2009 року, якою було визнано вимоги підприємства-заявника.

II. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

53. Підприємство-заявник скаржилося на небезсторонність національних судів, які розглядали його справу, та необґрунтовану тривалість провадження щодо визнання його вимог в провадженні у справі про банкрутство ДСК «ЧМП». Воно посилалося на пункт 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає:

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

A. Прийнятність

1. Доводи сторін

54. Уряд доводив, що скарги підприємства-заявника стосовно скасування постанови апеляційного суду від 27 жовтня 2009 року було подано із пропуском строку, оскільки їх подали 10 грудня 2014 року (див. пункт 52), тобто більше ніж через шість місяців після ухвалення 08 жовтня 2012 року (див. пункт 38) ВГСУ остаточного рішення з цього питання.

55. Підприємство-заявник стверджувало, що його доводи стосовно скасування постанови, якою було визнано його вимоги, були всього лише доповненням і уточненням первинних скарг, які містилися у його заяві (див. пункт 50). Саме скасування було усього лише ще одним епізодом того, що, на їхню думку, було тривалою ситуацією – неефективного провадження у справі про банкрутство як процесу. У будь-якому разі у подальшому до Верховного Суду України було подано касаційну скаргу на постанову ВГСУ (див. пункт 47). Цей засіб юридичного захисту був ефективним у теорії, хоча на практиці виявився безрезультатним, оскільки ВГСУ відмовив у задоволенні заяви про перегляд справи Верховним Судом України, а про цю постанову поінформував підприємство-заявника лише 15 липня 2014 року (див. пункт 40). Оскільки Верховним Судом України досі не було ухвалено рішення по суті його заяви про перегляд, ситуація несправедливості продовжувалась.

2. Оцінка Суду

(а) Перегляд постанови про визнання вимог підприємства-заявника в провадженні у справі про банкрутство

56. Суд повторює, що ключовими при застосуванні правила шестимісячного строку вважаються стверджувані заявником факти, а не запропонована заявником їхня правова кваліфікація за Конвенцією (див. рішення у справі «Радомілья та інші проти Хорватії» [ВП] (*Radomilja and Others v. Croatia*) [GC], заяви № 37685/10 та

№ 22768/12, пункти 115 і 120, від 20 березня 2018 року). Сам факт, що у своїй заяві заявник посилався на статтю 6 Конвенції не є достатнім, щоб вважати усі подальші скарги поданими за цим положенням, якщо спочатку не було зазначено фактологічного підґрунтя скарги та характеру стверджуваного порушення (див. рішення у справі «Рамос Нунеш де Карвальо е Са проти Португалії» [ВП] (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal*) [GC], заява № 55391/13 і 2 інші, пункт 103, від 06 листопада 2018 року). Скарги, які заявник пропонує розглядати за статтею 6 Конвенції, повинні містити всі аспекти, необхідні для Суду для визначення питання, яке він повинен буде розглянути, а також Уряду, якщо Суд вирішить запропонувати йому надати зауваження щодо прийнятності та/або суті справи (див. там само, пункт 104).

57. До 10 грудня 2014 року підприємство-заявник не надавало Суду жодної інформації щодо скасування постанови, якою було визнано його вимоги (див. пункт 52). До цієї дати Суд не мав жодної фактологічної інформації щодо скасування цієї постанови. Дійсно, первинна заява ґрунтувалася на дещо іншому фактологічному підґрунті, оскільки на момент її подання 25 вересня 2009 року суди все ще відмовлялися визнавати вимоги підприємства-заявника. Істотні зміни у ситуації відбулися 27 жовтня 2009 року, коли вимоги було визнано, та 30 травня 2013 року, коли цю постанову було скасовано (див. пункти 30 і 36).

58. Аргумент підприємства-заявника, що скасування було всього лише епізодом у «загальній ситуації» неефективності провадження у справі про банкрутство, є непереконливим. Суд вважає, що ці два питання суттєво відрізняються: перш ніж запитати, чи було це провадження ефективним засобом захисту прав кредиторів, необхідно з'ясувати, чи було підприємство-заявник таким кредитором.

59. Залишається з'ясувати, чи були нові скарги підприємства-заявника від 10 грудня 2014 року подані упродовж шестимісячного строку. Постанова, якою було визнано вимоги підприємства-заявника, була скасована 30 травня 2013 року, і 08 жовтня 2013 року ВГСУ залишив це рішення без змін (див. пункти 36 і 38 відповідно). Це рішення було вручено 12 листопада 2013 року, більше ніж за шість місяців до подання цієї нової скарги. Отже, відповідь на питання, чи була нова скарга подана поза межами строку, залежить від того, чи була заява про перегляд справи Верховним Судом України ефективним засобом юридичного захисту, який на момент подій мав бути вичерпаним.

60. Підприємство-заявник доводило, що це було так, проте Суд не переконаний цим аргументом. Застосовні на момент подій до таких заяв положення є аналогічними розглянутим в ухвалі щодо прийнятності у справі «Каруна проти України» (*Karuna v. Ukraine*), заява № 43788/05, від 03 квітня 2007 року). У зазначеній справі Суд дійшов висновку, що на момент подій заяви про перегляд справи

Верховним Судом України були схожі на клопотання про поновлення провадження, а стаття 6 Конвенції не застосовувалася до проваджень щодо них. У справі «Буланов та Купчик проти України» (*Bulanov and Kupchik v. Ukraine*), заяви № 7714/06 і № 23654/08, пункт 32, від 09 грудня 2010 року) Суд встановив, що такі заяви не були ефективним національним засобом юридичного захисту, який мав використовуватися в адміністративних справах.

61. Суд не вбачає підстав для іншого висновку у цій справі. Хоча до законодавчих змін 2010 року касаційна скарга до Верховного Суду України була ефективним засобом юридичного захисту у господарських справах (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «МПП «Голуб» проти України» (*MPP Golub v. Ukraine*), заява № 6778/05, від 18 жовтня 2005 року), законодавчі зміни 2010 року (див. пункт 47) призвели до того, що становище Верховного Суду України у господарських провадженнях було цілком аналогічним ролі, яку він раніше відігравав в адміністративних провадженнях.

62. Насправді, відповідно до застосованих до цієї справи положень роль Верховного Суду України була ще більш обмеженою, ніж його роль в адміністративному провадженні, як було проаналізовано в рішеннях у справах «Каруна проти України» (*Karuna v. Ukraine*) та «Буланов та Купчик проти України» (*Bulanov and Kupchik v. Ukraine*): тоді як в адміністративних провадженнях, що були предметом розгляду у цих двох справах, єдиною підставою для перегляду справи Верховним Судом України була розбіжність у практиці судів вищих інстанцій (як з питань матеріального, так і процесуального права), з 2010 року у господарських провадженнях така різниця обмежувалася лише питаннями матеріального права, виключаючи процесуальні.

63. Безперечно, можуть існувати обставини, коли навіть клопотання про поновлення провадження, яке закінчилося ухваленням остаточного рішення, може у винятковому випадку вважатися ефективним засобом юридичного захисту з огляду на конкретні особливості національного законодавства (див., наприклад, рішення у справі «Барац та інші проти Чорногорії» (*Barac and Others v. Montenegro*), заява № 47974/06, пункт 28, від 13 грудня 2011 року). Проте у цьому випадку було не так. Заява підприємства-заявника про перегляд не відповідала доволі жорстким критеріям прийнятності таких заяв, оскільки стосувалася питань фактів та застосування процесуального законодавства у справі компанії, а не відмінностей у тлумаченні вищестоящими судами норм матеріального права (див. пункти 39 і 40).

64. Слід нагадати, що свою скаргу стосовно скасування остаточного судового рішення, яким було визнано його вимоги в провадженні у справі про банкрутство, підприємство-заявник подало 10 грудня 2014 року, більше ніж через шість місяців з 12 листопада 2013 року – дати вручення йому рішення ВГСУ про відмову у задоволенні його касаційної скарги щодо цього (див. пункти 52 і 38 відповідно).

65. З цього випливає, що ця частина заяви була подана поза межами встановленого шестимісячного строку, а тому вона має бути відхилена як неприйнятна відповідно до пунктів 1 і 4 статті 35 Конвенції.

(b) Незалежність, безсторонність та тривалість провадження

66. Проте не можна дійти аналогічного висновку щодо скарг підприємства-заявника стосовно незалежності та безсторонності національних судів і тривалості провадження. Ці скарги, у тому числі всі ключові аргументи та факти, на які продовжує посилалися підприємство-заявник, містилися у заяві, поданій 25 вересня 2009 року (див. пункт 50).

67. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Безсторонність

(а) Доводи сторін

68. Підприємство-заявник стверджувало, що суди, які розглядали його справу не були незалежними та безсторонніми. У своїй заяві підприємство-заявник вказало на формулювання листів голови господарського суду представникам різних органів виконавчої влади (див. пункт 24), які, на думку підприємства-заявника, демонстрували підпорядкування суду органам виконавчої влади, а не його безсторонність. Воно також стверджувало, що господарський суд та апеляційний суд працювали у будівлі, яка раніше належала боржнику, ДСК «ЧМП», та яка була надана суду у користування у 2005 році, коли розглядалося провадження у справі про банкрутство (див. пункт 42).

69. Уряд описав конституційні та законодавчі гарантії незалежності та безсторонності суддів, зокрема процедуру їхнього обрання та звільнення, а також їхній обов'язок діяти безсторонньо та заявляти про самовідвід у випадку виникнення обґрунтованих сумнівів щодо цього (див. пункти 43 і 46). На його думку, ці положення належним чином гарантували незалежність та безсторонність суддів. Жодних доказів недотримання суддями, які розглядали справу, своїх зобов'язань або недостатності цих гарантій не було. Щодо листів голови суду, на які посилалося підприємство-заявник, вони лише демонстрували спроби голови суду забезпечити законну поведінку боржника та органів державної влади в рамках провадження у справі про банкрутство. Підприємство-заявник неодноразово клопотало про відвід суддів, і ці клопотання були належним чином розглянуті та визнані безпідставними.

(b) Оцінка Суду

(i) Відповідні загальні принципи

70. Щоб встановити, чи може суд вважатися «незалежним» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції, слід звернути увагу, *inter alia*, на порядок призначення його членів і строк їхніх повноважень, існування гарантій проти зовнішнього тиску та на питання наявності зовнішніх ознак незалежності. Суд зазначає, що поняття розподілу повноважень між виконавчою та судовою гілками влади набуло ще більшого значення у його практиці. Проте ні стаття 6 Конвенції, ні будь-яке інше положення Конвенції не вимагають від держав дотримання будь-яких теоретичних конституційних концепцій щодо допустимих меж взаємодії між гілками влади (див. згадане рішення у справі «Рамос Нунеш де Карвальо е Са проти Португалії» (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal*), пункт 144).

71. Існування безсторонності для цілей пункту 1 статті 6 Конвенції повинно встановлюватися згідно з (i) суб'єктивним критерієм, враховуючи особисті переконання та поведінку конкретного судді (тобто, чи мав суддя будь-яку особисту упередженість або чи був він об'єктивним у цій справі), та (ii) об'єктивним критерієм, тобто шляхом встановлення того, чи забезпечив сам суд (та, серед багатьох інших аспектів, його склад) достатні гарантії для того, щоб виключити будь-який обґрунтований сумнів у його безсторонності (див., наприклад, рішення у справі «Моріс проти Франції» [ВП] (*Morice v. France*) [GC], заява № 29369/10, пункт 73, ЄСПЛ 2015). У контексті об'єктивного критерію, крім поведінки судді, слід визначити, чи існують переконливі факти, які можуть викликати сумніви щодо його безсторонності. Це означає, що вирішуючи, чи є у відповідній справі обґрунтована причина побоюватися, що конкретний суддя або орган, який засідає в якості суду, є небезстороннім, позиція заінтересованої особи є важливою, проте не вирішальною. Вирішальним є те, чи можна вважати таке побоювання об'єктивно обґрунтованим (див. там само, пункт 76). Об'єктивний критерій, головним чином, стосується ієрархічних або інших зв'язків між суддею та іншими учасниками провадження. У зв'язку з цим навіть зовнішні прояви можуть мати певну важливість або, іншими словами, «правосуддя має не лише здійснюватися, але й має бути видно, що воно здійснюється». Адже йдеться про довіру, яку в демократичному суспільстві суди повинні вселяти у громадськість (див. там само, пункти 77 і 78).

72. Концепції незалежності та об'єктивної безсторонності тісно взаємопов'язані і залежно від обставин можуть вимагати спільного розгляду (див. згадане рішення у справі «Рамос Нунеш де Карвальо е Са проти Португалії» (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal*), пункт 150).

(ii) Застосування зазначених принципів у цій справі

73. Підприємство-заявник не надало жодних аргументів, які б доводили, що національні суди та судді, які розглядали справу, не були незалежними від органів виконавчої влади з точки зору способу їхнього обрання, строку повноважень або наявності офіційних гарантій проти зовнішнього тиску. Дійсно, як було зазначено Урядом, національне законодавство надає гарантії щодо цього (див. пункт 43).

74. У Суду відсутні документи, які б ставили під сумнів безсторонність суддів, які розглядали справу підприємства-заявника, за суб'єктивним критерієм.

75. Залишається з'ясувати, чи відповідали судді та суди критерію об'єктивної безсторонності.

(α) Листування голови господарського суду з представниками органів виконавчої влади

76. Суд зазначає, що відповідне листування (див. пункт 24), головним чином, стосувалося спроб голови суду забезпечити здійснення провадження у справі про банкрутство у законний спосіб. У зв'язку з цим ситуація у цій справі відрізняється від тих, у яких Суд встановлював порушення принципу безсторонності, оскільки органи виконавчої влади безпосередньо втручалися у розгляд справ, а голови судів відповідали на це повідомленнями про вжиті заходи (див. рішення у справах «Совтрансавто-Холдинг» проти України» (*Sovtransavto Holding v. Ukraine*), заява № 48553/99, пункт 80, ЄСПЛ 2002-VII та «Агрокомплекс проти України» (*Agrokompleks v. Ukraine*), заява № 23465/03, пункт 130, від 06 жовтня 2011 року). Водночас, певні формулювання, використані Головою суду в листуванні у цій справі, можуть вважатися відкритими для критики. Проте немає необхідності, щоб Суд займав остаточну позицію з цього питання з огляду на його подальший висновок, що у будь-якому разі принцип безсторонності було порушено з інших причин.

(β) Стверджуване користування будівлею боржника

77. Повертаючись до питання стверджуваного користування судом колишньою будівлею боржника, Суд вважає особливо важливим те, що відповідне провадження стосувалося процедури банкрутства, в якій функція національних судів полягала у забезпеченні належного розподілення активів боржника між його кредиторами.

78. Підприємство-заявник надало як національному суду, так і цьому Суду, *prima facie* докази того, що господарський суд, який розглядав справу про банкрутство, знаходився у будівлі, яку боржник передав судам незадовго до початку провадження у справі про банкрутство, коли у боржника вже виникли фінансові труднощі, а остаточно будівлю було передано, коли вже тривало провадження у справі про банкрутство (див. пункти 42 і 32). Жодної іншої відповіді,

окрім постанови судді про те, що ця передача будівлі не вплинула на неї, оскільки вона прийняла цю справу до свого провадження пізніше, надано не було (див. пункт 33).

79. Слід зазначити, що, навіть відмовивши у задоволенні клопотання про відвід, суддя не заперечувала, що така передача будівлі дійсно мала місце, як стверджувало підприємство-заявник.

80. За таких обставин Суд повинен дійти висновку, що незважаючи на відсутність підстав для сумніву у безсторонності окремих суддів, переконання підприємства-заявника про небезсторонність суду, який розглядав його справу, об'єктивним спостерігачем може вважатися явно небезпідставним (див. для порівняння, наприклад, рішення у справі «Білуха проти України» (*Belukha v. Ukraine*), заява № 33949/02, пункт 54, від 09 листопада 2006 року, в якому було встановлено порушення у зв'язку з тим, що голова суду вимагав та безоплатно отримав обладнання для суду від відповідача у справі пані Білухи). Це переконання стосувалося самого суду першої інстанції, а не якого-небудь окремого судді (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Боян Господінов проти Болгарії» (*Boyan Gospodinov v. Bulgaria*), заява № 28417/07, пункт 55, від 05 квітня 2018 року).

81. За цих підстав єдина надана щодо цього відповідь національних судів підприємству-заявнику, що передача будівлі не вплинула на одного окремого суддю господарського суду, не може вважатися достатньою. Суд повторює, що пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує кожен національний суд перевіряти, чи є він у своєму нинішньому складі «безстороннім судом» у розумінні цього положення, коли, як у цій справі, це є предметом спору на підставі, яка не вбачається одразу явно необґрунтованою. Проте у цій справі ні господарський суд, ні апеляційний суд не здійснили такої перевірки, яка б за необхідності змогла виправити ситуацію, що суперечила вимогам Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Ремлі проти Франції» (*Remli v. France*), від 23 квітня 1996 року, пункт 48, *Збірник рішень Європейського суду з прав людини* 1996-II).

82. З огляду на довіру, яку суди мають вселяти суб'єктам, які знаходяться під їхньою юрисдикцією, цих міркувань достатньо для висновку Суду, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції стосовно вимоги безсторонності.

2. Тривалість провадження

(а) Доводи сторін

83. Підприємство-заявник скаржилося, що провадження у його справі почалося у вересні 2003 року та все ще тривало на момент подання ним його зауважень у відповідь на зауваження Уряду (10 липня 2018 року) і, таким чином, за його підрахунками тривало вже п'ятнадцять років.

84. Уряд стверджував, що предмет провадження був складним – матеріали справи про банкрутство налічували 120 томів, і до справи було залучено багато сторін. Саме підприємство-заявник також вплинуло на тривалість провадження, звертаючись із різними заявами та клопотаннями.

(b) Оцінка Суду

85. 29 вересня 2003 року підприємство-заявник подало заяву про визнання його вимог до компанії-боржника. Зрештою 08 серпня 2012 року ці вимоги було визнано (див. пункти 15 і 31). Проте пізніше, 29 березня 2013 року, за заявою боржника було розпочато перегляд справи у зв'язку з «нововиявленими» обставинами. Закінчився він 08 жовтня 2013 року, коли ВГСУ залишив без змін рішення про скасування постанови, якою було визнано вимоги підприємства-заявника (див. пункти 34 і 38).

86. Суд повторює, що скарги в екстраординарному порядку, якими вимагається відновлення закритого провадження, як правило, не включають в себе вирішення спору щодо «прав та обов'язків цивільного характеру» або встановлення обґрунтованості «будь-якого кримінального обвинувачення», а тому стаття 6 Конвенції вважається незастосовною до них (див. рішення у справі «Бочан проти України (№2)» [ВП] (*Bochan v. Ukraine (no. 2)*) [GC], заява № 22251/08, пункт 44, ЄСПЛ 2015). Проте, якщо подана в екстраординарному порядку скарга призводить до повторного розгляду справи, то стаття 6 Конвенції застосовується до «повторного розгляду» у звичайному порядку (див. там само, пункт 46).

87. З цього випливає, що у цій справі стаття 6 Конвенції була застосовною до провадження про перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами, а загалом провадження, з урахуванням цього, тривало десять років та один місяць.

88. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватися у світлі обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявників та відповідних органів влади, а також важливість предмету спору для заявників (див. рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (*Frydlender v. France*) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII).

89. У справі «Світлана Науменко проти України» (*Svetlana Naumenko v. Ukraine*) (заява № 41984/98, від 09 листопада 2004 року) Суд вже встановив порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядаються у цій справі.

90. Розглянувши всі надані матеріали, Суд не вбачає жодних факту або аргументу, здатних переконати його дійти іншого висновку. З огляду на свою практику з цього питання Суд вважає, що тривалість провадження у цій справі була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

91. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

92. Підприємство-заявник скаржилося на скасування національними судами остаточного рішення, яким було визнано його вимоги у справі про банкрутство, та невизнання ними його вимог. Воно також скаржилося, що провадження у справі про банкрутство було неефективним засобом захисту прав кредиторів. Воно посилалося на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, відповідна частина якої передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

...»

93. Уряд заперечив проти цих аргументів. Згідно з його доводами щодо прийнятності (див. пункт 54) Уряд був готовий визнати, що скасування остаточного рішення, ухваленого на користь підприємства-заявника, становило втручання у його право на мирне володіння своїм майном. Проте це втручання було законним, переслідувало суспільний інтерес у законності провадження у справі про банкрутство та захист інтересів інших кредиторів боржника і було пропорційним.

94. Щодо першого аспекту скарги її було подано поза межами шестимісячного строку з тих самих причин, що й аналогічну скаргу за статтею 6 Конвенції (див. пункти 56 і 65), а тому вона має бути відхилена як неприйнятна відповідно до пунктів 1 і 4 статті 35 Конвенції.

95. Навіть припустивши, що другий елемент скарги підприємства-заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, а саме – неефективність провадження у справі про банкрутство як засобу захисту прав кредиторів, може вважатися окремою скаргою і, таким чином, припустивши, що вона була вчасно подана, Суд все ще має встановити, чи володіло підприємство-заявник «майном», щоб стаття 1 Першого протоколу до Конвенції була застосовна до цієї скарги.

96. Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не гарантує права на набуття власності. Заявник може стверджувати про порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції тільки тією мірою, якою оскаржувані рішення стосувалися його «майна» у розумінні цього положення. «Майном» може бути як «існуюче майно», так і активи, у тому числі вимоги, щодо яких заявник може стверджувати про наявність у нього принаймні «законних сподівань» щодо отримання можливості ефективного користування правом власності (див. рішення у справі

«Копескі проти Словаччини» [ВП] (*Kopcský v. Slovakia*) [GC], заява № 44912/98, пункт 35, ЄСПЛ 2004-IX).

97. Майнове право, на яке посилалося підприємство-заявник, мало характер вимоги і не могло характеризуватися, як «існуюче майно» у розумінні практики Суду (див., там само, пункт 41). Залишається встановити, чи мало підприємство-заявник усе-таки «законне сподівання» на визнання цієї вимоги.

98. Зрештою, національні суди дійшли висновку, що вимога підприємства-заявника була безпідставною. Дія правила шестимісячного строку, яке визначає проміжок часу, упродовж якого Суд здійснює нагляд (див. рішення у справі «Сабрі Гюнеш проти Туреччини» [ВП] (*Sabri Güneş v. Turkey*) [GC], заява № 27396/06, пункт 40, від 29 червня 2012 року), не дозволяє Суду розглянути суть цього рішення (див. пункти 56 – 65).

99. Згідно з практикою Суду не можна стверджувати про наявність «законного сподівання», якщо існує спір щодо правильного тлумачення та застосування національного законодавства, а доводи заявників згодом відхиляються національними судами (див. рішення у справі «Белане Надь проти Угорщини» [ВП] (*Bélané Nagy v. Hungary*) [GC], заява № 53080/13, пункт 75, від 13 грудня 2016 року).

100. Отже, ця частина заяви є несумісною з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae* та має бути відхилена як неприйнятна відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

101. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

A. Шкода

102. Підприємство-заявник вимагало 3 895 026,33 доларів США (далі – дол. США) в якості відшкодування матеріальної шкоди, що становило суму первинної вимоги у розмірі 2 021 370,13 дол. США (див. пункти 12 і 15), збільшену з метою компенсації затримки у виплаті. Підприємство-заявник також вимагало 65 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

103. Уряд стверджував про надмірність і необґрунтованість цих вимог, а також про відсутність причинно-наслідкового зв'язку між стверджуваними підприємством-заявником порушеннями та його вимогами щодо відшкодування матеріальної шкоди.

104. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленими порушеннями та матеріальною шкодою, яка вимагалася; отже, він відхиляє цю вимогу. З іншого боку, ухвалюючи рішення на засадах справедливості, він присуджує підприємству-заявнику 10 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

105. Підприємство-заявник також вимагало 17 365,44 гривень (далі – грн, приблизно 558 євро) в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у національних судах, та 15 791,72 грн (приблизно 507 євро) в якості компенсації витрат, понесених під час провадження у Суді. В обґрунтування своїх вимог воно надало документальне підтвердження.

106. Уряд вважав ці вимоги необґрунтованими.

107. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні у нього документи та зазначені критерії Суд вважає за розумне присудити суму у розмірі 650 євро в якості компенсації витрат за всіма пунктами.

С. Пеня

108. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо незалежності та безсторонності національних судів та щодо тривалості провадження, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції щодо вимоги безсторонності;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити такі суми:

- (i) 10 000 (десять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;
- (ii) 650 (шістсот п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись підприємству-заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 27 червня 2018 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія Вестердік
(*Claudia Westerdiek*)
Секретар

Ангеліка Нуссбергер
(*Angelika Nußberger*)
Голова